

menjen is! ideje – nekünk békét hagyjon
 bides katángkóró
 vihar hordta vad gyom –

pofája lefittyedt szája oldalt lógott
 hátukra vetették
 vitték a halódót

Szvoren Edina

DÓR NOVELLA

Aki a nagyszülők különös szavaira alig emlékszik, s ha némelyik olykor mégis eszébe jut – Mamó a szellentést úgy mondta: purci –, csak zavarba jön tőle, mint a sommal kikészített papnők szájából fölbugyogó szavaktól, mert értelmük sosem az, amit jelenenek, az a nő nem is dór. Aki férfi nélkül él, termékeny éveit a szőlőtőkék közt fecsérli el, hajszálait reggelente nem szedegeti össze a párnáról semmi férfikéz, s hagyja, hogy dalmát macskák szokjanak a háza tájához (bajt hozol ránk, Ió!), az nem dór többé. Ahol ezek a háromszögarcú macskák megjelennek, oda férfi nem jár. De mikor a háromszög egyik csúcsát – állukat – a háncsedény pereméhez nyomják, és nyírfalevelszín nyelvükkel kecsketetejét lefetyelnek, egyszerre mindegy lesz, az ember dór, aiol vagy phrüg-e, csak, ahogy Papó mondaná, elbábásodik hirtelen a szem, és egy kéz mintha belülről kezdené cirógatni a bőrt. (Nem mintha Ió vágyott volna valaha is gyerekre.) Az a dór nő, akinek a háza körül annak idején egy délről jött marhapásztor legeltette méla tekintetű állatait (és volt valami mélaság a pásztor szemében is), hogy aztán ő legyen az egyetlen férfi, aki hajnalonta markába gyűjthesse Ió megszelídíthetetlen hajszálait – szúrták a marhapásztor tenyerét, mint a tölgyfaszálka, de szerencsét az istennek sem hoztak – s aki Ió selyemfényű bőrét kívülről cirógathassa, mikor az elbábásodások vannak soron, az ilyenféle nő nem dór. És már az üdő is: idő, az üzenet: izenet, az ümőge: ing.

Kölyökképe, copfja, gyenge marka volt ennek a marhapásztornak. Míg báva állatai a magas fűbe lógatták hatalmas állkapcsukat, ő felhúzott, térdben behajlított lábbal ácsorgott egy fűtlen földhányáson, órák hosszat mozdulatlanul, s csak nézett maga elé, arcán se öröm, se bánat – hogy messziről akár darunak vélhette az ember. (Csere.)

Ahogy meredek dombról tipeg le – akaratunk ellenére – a láb, úgy találta magát Ió hűvös, fehér házában ez a marhapásztor. Egyszer csak ott guggolt a juhbőrön, az ablak alatt. Mézsörszaga volt, a halántékán lilás foltot hagyott a babérlevél, fogsorát megbarnította a sok forró borostyánital, s egész teste különféle bódítószerek – levelek, nedvek és gyökérkivonatok – nyomait viselte. Ió szótlanul nézte végig a napjában néha többször ismétlődő műveleteket, s ha épp az lett volna segítség, hogy az elalélni készülő fiú tarkóját tartsa, akkor mellékuporodott a juhbőrre, a copfja alá nyúlt, és tar-

totta a tarkóját; ha meg az, hogy elzárja előle a házban fellelhető összes nyersanyagot, akkor, éppoly szenvtelenül, mint ahogyan az imént tarkóját tartotta, széles pofacsontjával eltorlaszolta a kamrába nyíló ajtót; s hogy két kézzel megmarkolta a marhapásztor gyöngye vállát, az ernyedő akarat máris megacélozódott. Ha a fiú, fekhelyén teke-regve, borostyánitalért rimázkodott, Ió borostyánleveleket kevergetett lassú tűzön; ha viszont – sokadik – új életének küszöbén a fiú arra kérte, hogy míg ő marháira vigyáz, égesse el az összes nyavalyás babérlevelet, Ió szendén félrehajtott fejfel tüzet csiholt, majd pedig egy sekély gödörben elfüstölte a teljes idei babértermést.

Valamelyikük eltanulta valamelyiküktől a guggolást. Guggoltak nyakig érő térdrel a tűzhely előtt, guggoltak az udvaron és a fehér házfalnak támaszkodva, guggoltak kis terpeszben, lógó nyakkal a szőlősorok között, guggoltak padozatot súroló üleppel, mintha saját ölükben ülnének, guggoltak a belső szobában, guggoltak egymással szemben és egymásnak háttal, s guggoltak térdükre, mint egy párkányra könyökölve a környékbeli dombokon. Lelassultak ők együtt.

Ölekezéseik rendszerint halk sírdogálással végződtek. Valahányszor a marhapásztor kedves, tömzsi kis jószágát Ió fegyelmezett öle magába fogadta, a fiú torkát összecsomózta az elkeseredés, mert a határára ért egy Ióban lévő langyos úrnek, egy kör alakú végtelennek, ami, hogy, hogy nem, terjedelmesebbnek látszott, mint a test, ami magába foglalta; ahol növények nőttek levél és szár nélkül, ahol a belül volt kívül – de ahonnan ő örökre kirekedt: nem érintheti, nem beszélhet róla, nem rimázkodhat érte. Jószága lelohadt, cuppanva szétváltak, Ió a pásztor piskóta alakú homlokát simogatta.

S mind gyakrabban fordult elő, hogy a marhapásztor hiába bökdöste Ió vállát, szolongatta őt a macskák nyelvén, dicsérte nyírfalevelsín nyelvét, s dörgölte kőnél is keményebb fejét Ió csípőcsontjának; mert amikor arra került a sor, hogy a fiú sápadtan, hajlékonyan – mint egy frissen hasított fűzfavessző – Ió lába közé feküdjön, s az Ión hagyott lenge ruhák részéből (dór nő sosem meztelenedik le egészen) elérje, ami elérhető, s hogy végül az alatta fekvő lassan mozgó, nagy kiterjedésű tengeri hínár legközepéig jusson, akkor a marhapásztor figyelme hirtelen valahogy elkalandozott; visszahúzódott a jószágából, s a visszaúton száz szádra szakadt: hallotta a magukra hagyott marhák bőgését – Ió gyomrának korgását: egy bányaomlást – két korai tücsköt – és még kilencvenhét másik hangot.

A borostyánitaltól van – állapította meg Ió, akit növényekről, testi dolgokról és égi jelenségekről Papó okosított ki, majd mindkét karját a feje alá hajtogatta.

A borostyánitaltól van. Tudod, az egész csak annyi, mint egy körömágybetegség.

A marhapásztor ilyenkor föltápáskodott. Háttal a szemközti falnak dőlt, és talpa homorulatát légmentesen a vádli domborulatára illesztve magához emelte lábát – rajta ép és rózsaszín volt minden egyes köröm –, hogy aztán álljon és bámuljon órákon át. (Csere.)

Nem dór nő, aki hagyja, hogy egy efféle kudarc számolatlanul ismétlődjön, s aki nemcsak hogy nem választ új szeretőt a soron következő holdünnepen, de még csak nem is őrjöng, nem is ereszti tíz körmét a fiú kölyökképebe, csupán békésen fekszik köldökgig gyúrt tunikában, s beszél a kör alakú végtelenből kifelé.

Lelassultak ők együtt. Az üdő idő, Mamónak volt igaza: már minden megtörtént. S ha Ió mégis valami ismeretlennel találkozott, a következmények nagyon is ismerőseknek tetszettek. Például furcsa alakok jöttek Keletről. Idegen szereket kínáltak. Tudták, hova kell jönniük, kivel érdemes szóba elegyedniük, tudták, milyen magas árat kell

szabniuk ahhoz, hogy kíváncsívá tegyenek egy végesekből és végtelenekből kizárt fiút (nagyon magasat). Velük lófrált egy néma, feltűnően alacsony líbiai lány – keskeny csípője előtt kecskebőr kötényt viselt, kissé csámpás léptei térdig rúgták föl a port, egyenes, fekete haja ismeretlen növényi nedvektől illatozott –, akinek az volt a szerepe, hogy mikor Ió végre beadta a derekát, s rábólintott a borsos árra, a marhapásztorral a belső helyiségbe vonuljon, és a bejáratra eresztett függöny meg az ablakra húzott nádtábla mögött bevezesse a fiút az új szer használatának rejtelmébe. Félóráig tartott. Ió az elfüggönyözött bejárat mellett guggolt (kis terpeszben, lógó fejjel). Ezt a várakozást már ismerte jól. Rémllett valahonnan a néma kis líbiai kör alakú köténye is; a marhapásztor mélyről jövő sóhajai s közben a lány bármivel feltölthető hallgatása: hogy az újonc tarkóját tartja?, hogy ölelkeznek?; s az égerfa alatt ücsörgő férfiak bámész tekintete. Már minden megtörtént: a marhapásztor meghalt, Jézus megszületett, aláírták a vesztfáliai békét, csak még ki kellett tölteni valahogy az időt, okokat kellett szolgáltatni arra, ami majd amúgy is bekövetkezik.

Ió nem látott a jövőbe, így azt sem tudhatta, hogy a függöny mögül elsőként a kis líbiai fog előbújni. Kecsebőr kötényét immár a kezébe gyűrve biccent majd felé – ruganyos fenéke mint két hámozott kivi fog rezegni épp szemmagasságban –, és ahelyett, hogy Ió kérdéseire felelne: mi ez a szer, mit csináltak odabenn, egyáltalán mi ez az egész, kifelé kancsalító lábfejjével egykedvűen keresztülcsozog majd az udvaron, és szépen fölpackolja számára hátára fizetségét, a két veder árpát, a három bödön erjesztett mézet, valamint a két zsák tökmaghéjat. De amikor mindez megtörtént, s kivált amikor a pásztor *elbábosodott* szeme is megjelent, mint egy dér csípte áfonyaszem, a függöny és a fal közti résben, Ió azonnal ráismert az ismétlődésre, rögtön azután pedig a ráismerés ismétlődésére is.

Hova siettek volna.

Mire a marhapásztor rosszul lett, a kis líbiainak nyoma veszett. (A férfiaknak nemkülönben.) Tajtékos nyál eredt a fiú szájszegletében, körme alól híg vér szívárgott, tagjai reszkettek, s bőre fehérebb volt, mint az ioppei homok.

Mit sem változtatott volna az események menetén, ha Ió hagyja őt meghalni. Nem azért fektette a juhbőrre, hogy fekdjön. Nem azért polcolta föl a lábát, hogy föl legyen polcolva a lába. Hánytatta, de nem azért, hogy hányjon (leninget gyömöszölt a szájjüregébe). Nem azért itatott vele forró tejbe áztatott fenyőrügyet, hogy forró tejbe áztatott fenyőrügyet igyon. S végül nem azért mosta le nedves kendővel a testét s dörögölt pórusaiba mentaolajat, hogy tiszta és jó szagú legyen (nem érdekelte többé ez a test, ha ugyan érdekelte valaha is). De betelt valahogy az idő, a marhapásztor lassacskán jobban lett, ők pedig egy lépéssel közelebb kerültek a halálukhoz – és bárkiéhez.

Ió nem fagatózott – dór nők erénye a férfiúi sikerekkel és kudarcokkal szemben tanúsított tapintat –, a pásztor azonban kéretlenül is megosztotta vele a jól sikerült dűrgés felett érzett örömét. S mivel dór nő a férfiak füllentéseit is magához méltatlannak érezné leleplezni, Ió a nimfakoron túliak, a nővérek, a papnők nemtelen türelmével hallgatta végig a fiú beszámolóját, amelyben a kis líbiairól kiderült, hogy, először is, korántsem néma: amikor Ió hallgatni szokott, neki éppenséggel megered a nyelve; hogy, másodszor, kicsi, gyors és hangos; harmadszor szűz, mégis *mindent* tud; negyedszer nincsen kör alakú végtelenje; valamint, ötödször, hagyja magát – hatodszor: akarja, kéri – a kisujjától a feje búbjáig lemezteleníteni.

Ió bólintott, arcán későbbi templomok csöndje, jól van. (Megalázni azt lehet, aki nem közömbös.)

Jól van, ezek tehát a vágyaid.

Guggoltak, mintha saját ölükben ülnének. Ió egyszer, egyetlenegyszer sommal kente ki az arcát – a marhapásztor fél lábon ácsorogva vizsgálta a tüneményt. (Csere.)

De azután ölekezéseik az ölekezésben merültek ki. A bökdösődések meg a *cicázások* meg a kőnél keményebb fej medencecsonthoz dörgölései hiába rövidültek a bizonyos jósdai mozdulat képletességéig, amit már senki sem ért – Mamó se, Papó se –, s Ió hiába hagyta magát most már a legalsó ingektől és kötőktől is megszabadítani (bajt hozol ránk, Ió), a marhapásztor újabban már meg sem kísérelt a kívülről belülré vagy a belülről kívülré kerülni, hanem csak feküdt Ió combja közt, mint egy nem folyó folyó, és tenyerét Ió izmos lapockája alá csúsztatva – a kis líbiainak a melle lehetett ekkora – ringatta magát, anélkül, hogy ki-be: előre-hátra, Ió pedig hallgatott rendületlenül, mert mondanivalója ilyenkor továbbra sem akadt.

Mikor elkészültek, közösen gyűjtögették Ió haját a párnahuzatról, hogy a szerencsét várhassák, s kihagyták a számításból: annyira lelassultak, hogy észre sem vennék, ha ez a szerencse beköszöntene.

Guggoltak együtt, külön. Dalmát cicáikat nem zavarta a marhapásztor, a pásztort nem zavarták a cicák. – Ki tudja, a macskák miért nem szenvedhetik a termékeny férfiak jelenlétét.

A marhapásztor tekintete jóval a rosszullét után is megőrzött valamicskét az elbábódásból. A szer már réges-rég elfogyott, de figyelme még minduntalan túlfutott a tárgyakon, s a kiválasztott felületeken sehogy sem tudott megtapadni. A világ feneketlen lett: kivesztek belőle az élek, a sarkak, a határok, s egyetlen kecskéjük már csak színében különbözött a ház mögötti babérligettől. Kótyag telepedett a fiú szemgödrébe, és pillantása olyan akadálytalanul futott keresztül az egyre nyájasabb, egyre tapintatosabb, egyre türelmesebb Ió koponyáján, mintha átlátszó lett volna.

Nem a szerencse köszöntött be.

(Csere.)

A kölyökképű marhapásztor csodálkozott a legjobban, hogy ő, akinek a sorsa magány, megbüdösödés, saját piszkában hentergés és korai halál lett volna, az őszi legelőváltáskor letipegett – nem is ő: a lába – egy az Ió háza előttinél épp hogy csak meredekebb lankán, és máris egy cserfes kis phrüg nő házában találta magát. Az üdő idő.

De talán mégiscsak Ió csodálkozott jobban.

Az újra magukra hagyott marhák épp a phrüg nő háza fölötti széles hátú dombon meláztak. A suhogó hangra kiemelték szüntelenül mozgó állkapcsukat a fűből, és tőlük telhetően igyekeztek fölfelé, az egyre közeledő hang irányába nézni. Áthussant kérges bőrükön egy tarka árnyék. Ha Iót, aki előző este pávává változott, s összezárt, uszályosan a teste után ringó színes farktollazatát vagy bíborzöld begyét nem is láthatták – hiszen egy marha mindent oldalról nézne meg –, az Ió pávakorában rakott sarjútojásokat nemsokára ormóttan arcuk túrta ki egy közeli liget bokrai alól. Foltosak voltak és nagyok. Eszük ágában sem volt utánagurulni a marhapásztor lábának, jól ültek mindahányan egy-egy kisebb mélyedésben. De pár nap múlva a phrüg nő, aki szív éppem nem volt, ám járás közben mint egy héjátlan gyümölcs rezgett a feneke, rájuk talált, és mindet a tarisznyájába szedte.